287395 - Biri Parayla; Diğeri Yer, Teçhizat, Emek ile İki Kişi Bir Ticarete Başladılar. Sonra Zarar Oluştu. Bu Zararı Kim Üstlenir?

Soru

Koyun ticaretinde Bir arkadaşıma ortak oldum. Sermaye ondan; yer, ekipman ve çalışma benden olacak şekilde ve kâr/zarar %50 oranında olacak şekilde anlaşmaya varıldı. Bir müddet sonra koyun fiyatlarının düşmesi nedeniyle projemiz zarar etti. Peki bu durumda ne yapmalıyız? Ona zarar vermemek için zararın yarısını ona verebilir miyim? Peki, anlaşmaya devam edip bir miktar daha koyun almak istiyorsak antlaşma devam ediyormuş gibi eski sermayeden çıkardıktan sonra kârı hesaplayabilir miyiz?

Detaylı cevap

Allah'a hamd olsun.

Birincisi:

Ortaklıklarda kural şöyledir: Zararın para miktarına, kârın ise ortakların anlaştıkları miktara göre olmasıdır.

İki kişi paralarıyla ortak olursa, zarar koydukları paranın oranıyla belirlenir.

İki kişiden biri parayla, diğeri ise çalışmayla ortak olursa; mali kayıpları paranın sahibi karşılar, çalışan da yaptığı işleri kaybeder. Ancak çalışan, ihmalkâr davranıp kusurlu olursa o da maddi hasarlara ortak olur.

İbn Kudâme (Allah ona rahmet etsin.) "El-Muğnî" (22/5) adındaki kitabında şöyle demiştir: Ortaklığın zararı ortağın her biri tarafından koyulan mal oranında hesaplanır, miktar eşitse zarar yarı yarıya bölünür, üçte bir olursa zarar üçte bir olur. Bu konuda âlimler arasında herhangi bir ihtilaf olduğunu bilmiyoruz. Ebu Hanife, Şafiî ve diğerlerinin söylediği de budur.

Mudârebe (emek-sermaye ortaklığı) konusundaki Vadîa, (bir malın alış fiyatı veya maliyetinden daha düşük bir bedelle satılması) mala özgüdür. Çalışan bunun hiçbirini üstlenmez çünkü Vadîa sermayedeki bir azalmayı ifade eder ve bu sahibinin mülküne özeldir. Çalışan ile ilgi bir durum söz konusu değildir. Dolayısıyla buradaki düşüş sermaye sahibinin parasından başka bir şey değildir. Onlar sadece çoğalan malda ortaklık ederler.

Arkadaşın sermaye ile ortaklığa katılmışsa; sen de yer, teçhizat ve çalışma ile katılmışsan, yer ve teçhizat için herhangi bir ücret almadıysan durum şöyle olur:

Yeri ve ekipmanı bağışladığını varsayarsak herhangi bir sıkıntı olmaz ve seni zarara sokacak bir şey de olmaz.

İkiniz ortaklıkta bunu göz önünde bulundurarak katıldıysanız, yer ve ekipmanların kirasını sermaye saydıysanız, o zaman bunun ücreti ona göre hesaplanır ve bununla birlikte sermayeye katkı sağlamış olursun; böylece hem para hem de emek ile de ortaklık yapmış olursun. Bu durumda senin payına düşen miktara göre zararı üstlenirsin.

Arkadaşın on bin ile katıldıysa, yer ve ekipman ücreti iki bin ise, o zaman sen iki bin ve emeğinle katkıda bulunduysan, zarar olması durumunda sorumluluğun 1/5'ini üstleneceksin. Çünkü sizin paranızın arkadaşınızın parasına oranla beşte birdir.

Ayrıca arkadaşın da aldığının fazlasını sana iade etmelidir.

Eğer kaybın yarısını kendi tercihinle üstlenmek istiyorsan, yardımlaşma ve nezaket açısından bunda herhangi bir sıkıntı olmaz.

Bu durumun gelecekte ortaklık sözleşmesinde yer almasını şart koyması uygun değildir.

İkincisi:

İkiniz projeye devam etmek ve bir miktar daha koyun almak istiyorsanız, ilk projeyi bitirin ve tasfiye edin. Daha sonra ortağın kendi sermayesini getirir, sen de sermayeni belirlersin ve zararın sermayeye eşit olacağını kabul ederek işe başlayabilirsiniz.

Niye "İlk projeyi bitirin." dedik? Çünkü eğer arkadaşının/ortağının sana bir borcu varsa ve bu borç miktarı zararın miktarı kadar ise daha önceki detaya göre bu zararın bir kısmını üstleneceksen bu, caiz değildir. Bu borcu yeni bir şirkette sermaye haline getirmen caiz değildir. Çünkü ortaklığın sermayesinin aynı olması gerekir, borç olamaz.

Keşfu'l-Kınâ'da (497/3) müellif şöyle demiştir: Ortaklar arasında ortaklığın şartları şunlardır: İşi belirlemek ve ortaklığı gerçekleştirmek için Mudârebe gibi iki tarafın malının/parasının hazır bulunmuş olması gerekir. Ortaklık, mevcut olmayan veya borçlu olunan mülk için geçerli değildir. Çünkü var olmayan bir malda bir tasarruf söz konusu olmaz. Oysa ortaklığın amacı da malda tasarruftur."

"El-Mevsûat'ul-Fikhiyye" adındaki hukuk ansiklopedisinde (48/26) şöyle denilmiştir: Birinci şart, sermayenin borç değil aynî olması gerekir. Çünkü ticaretle bağlantılı olan ortaklığın amacı olan kâr, borçla olmaz. Zira borcun ortaklık sermayesi olarak hesaplanması ortaklık amacına aykırıdır."

En iyisini Allah bilir.